

In beeld en onder de loep

In deze vaste rubriek zetten we een regio, project of soort uit de provincie Antwerpen in de kijker. Ook nieuwe initiatieven behoren hiertoe. Wens je als natuuronderzoeker, conservator (beheerder) of landschapsontwikkelaar je werkingsgebied, project of werkgroep onder de aandacht te brengen bij onze lezers, geef ons dan een seintje (ankona@provincieantwerpen.be).

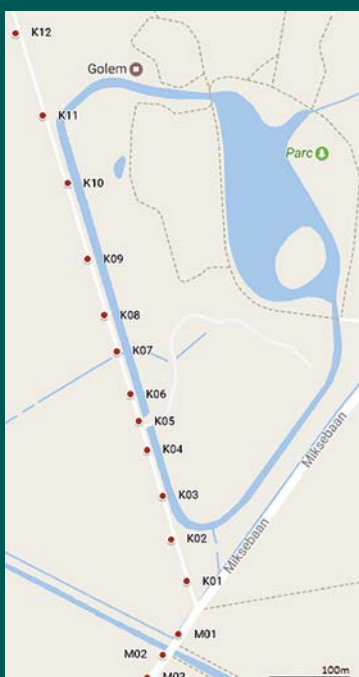
Stagestudenten bij de provincie Antwerpen: enkele faunatunnels onderzocht

De provinciale dienst duurzaam Milieu- en Natuurbeleid (DMN) beschikt over een studiedienst die o.m. beheerplannen opmaakt voor haar eigen patrimonium maar ook voor andere gemeentelijke overheden. In het kader van het provinciaal soortenbeleid voert de DMN ook studies uit in overleg met bedrijven en andere organisaties om bv. de versnippering

tegen te gaan of alleszins om milde-rende maatregelen op te leggen om de nadelige effecten ervan tegen te gaan (bv. via vergunningendienst). Zo hebben onze provinciale collega's (Isolde Aelvoet en Kristin Van Laer) 2 stagestudenten Lotte Gielis en Sam Franquet begeleid om onderzoek uit te voeren naar de effectiviteit van bestaande faunatunnels en dit aan

de hand van voornamelijk camera-vallen. Hieronder vind je een neerslag van hun (korte) ervaring. We zijn de studenten heel dankbaar voor het geleverde werk dat ze in het voorjaar 2017 hebben verricht en wensen hen verder succes toe bij het behalen van hun masteropleiding 'Biodiversity: Conservation & Restoration' aan de Universiteit van Antwerpen (UA).

Amfibieëntunnels in Essen en Brasschaat gemonitord door Lotte Gielis (lottegielis@gmail.com)

Figuur 1: Situeringkaartje van amfibieëntunnels in Brasschaat

In het voorjaar van 2017 werd er door Lotte Gielis i.k.v. haar UA-opleiding een onderzoek uitgevoerd naar de efficiëntie van amfibieëntunnels in Essen en Brasschaat. Deze tunnels werden respectievelijk in 2008 en 2009 aangelegd. Met behulp van cameravallen, zandbedden en fuiken werd een beter beeld gekregen van welke diersoorten gebruik maken van de 19 onderzochte tunnels. Uit de resultaten kunnen we afleiden of alle tunnels wel degelijk gebruikt worden.

Gelukkig passeerden er heel wat amfibieën in de tunnels want hiervoor werden ze tenslotte aangelegd.

In **Brasschaat** kon een vergelijking worden gemaakt tussen de verschillende tunnels. In één tunnel werd een opmerkelijk hoger aantal amfibieën

opgemerkt. Dit is dan ook een tunnel die erg dicht bij een voortplantingsplaats van bruine kikker (*Rana temporaria*) ligt. Ook andere tunnels waar hogere aantallen genoteerd werden, liggen dicht bij voortplantingsplaatsen. Een probleem dat al gekend was in Brasschaat maar dat opnieuw werd aangetoond, is de terugtrek. Hiervoor zijn geen geleidingswanden voorzien waardoor de amfibieën alsnog op de rijweg terecht komen nadat ze zich hebben voortgeplant. Een gedeeltelijke oplossing is om in de buurt van de tunnels met de hoogste aantallen een tijdelijke wand te voorzien tijdens de terugtrek.

In **Essen** leverde het onderzoek minder goede resultaten op. Met de cameravallen werd slechts één salamander waargenomen waardoor er

Figuur 2: Amfibieëntunnel onder de weg met geleidingswand © Lotte Gielis

uit dit onderzoek maar weinig informatie is gekomen over het gebruik van de tunnels door amfibieën. Een mogelijke verklaring is te vinden in het vele bladafval en zand dat op hoopt in de tunnels. Er werden verschillende visuele waarnemingen gedaan van amfibieën die de geleidingswand volgden dus de tunnels zullen zeker wel amfibieën veilig naar

de overkant brengen. Met vrijere tunnels kunnen hopelijk betere resultaten bekomen worden.

Bosmuizen (*Apodemus sylvaticus*) vinden de tunnels een waar speelparadijs. Zij zorgden voor heel wat beeldopnames met de cameravallen en liepen zeer regelmatig door alle tunnels. Daarnaast maken ook woelmuizen en spitsmuizen gebruik van de tunnels, zowel in Brasschaat als Essen. Ook bruine ratten (*Rattus norvegicus*) gebruiken de tunnels, niet enkel om door te lopen maar ook om makkelijk kikkers te verzamelen. Zo werden er op één nacht door één bruine rat 30 kikkers uit een tunnel gehaald. Vermoedelijk werden deze ergens verzameld om later de kikkerbiljetjes op te eten. Bruine ratten lusten geen padden en van de kikkers verkiezen ze blijkbaar enkel de dijen.

Verder maken ook wezels (*Mustela nivalis*) gebruik van de tunnels in Brasschaat om veilig aan de overkant van de weg te geraken.

Dankzij het onderzoek is nu geweten dat zelfs boommarters (*Martes martes*) gebruik maken van amfibieëntunnels. Op 9 maart 2017 werd een eerste foto gemaakt met een cameraval van een boommarter in een tunnel in Brasschaat. Een week later werd ook een filmpje gemaakt in een andere tunnel van zelfs 2 individuen. Dit is bijzonder nieuws aangezien de boommarter een bedreigde diersoort is en er niet geweten was dat ze gebruik maken van tunnels. Dat ze geen angst hebben voor tunnels is positief nieuws aangezien ze op deze manier veilig een weg kunnen kruisen en zo minder makkelijk verkeersslachtoffer kunnen worden.

Onderzoek van bestaande ontsnipperingsmaatregelen in Niel door Sam Franquet (sam.franquet@student.uantwerpen.be)

België heeft met het dichtste wengenet van Europa een sterke nood aan ontsnippering. Dit is noodzakelijk om dieren opnieuw de kans te geven om zich vrij te bewegen en te kunnen migreren zonder levensgevaar. De meest gebruikte methode om dit te doen is door het voorzien van faunapassages waardoor dieren ongehinderd van het ene gebied naar het andere kunnen trekken. Door een onderlinge samenwerking tussen het bedrijf Coeck, ANB, de gemeente Niel, POM en de Provincie Antwerpen werden tussen 2013-2015 in Niel enkele faunapassages aangelegd. Het betreft hier zes tunnels onder zowel bestaande wegen als een nieuw aangelegde weg 'Kwaede Wielstraat'. Hun functie bestaat er enerzijds in om voor allerhande dieren een

vrije migratie van aan de Rupel tot het achterliggende natuurgebied Walenhoek te verwezenlijken. Anderzijds wordt de migratie van aanwezige amfibieënsoorten tijdens de jaarlijkse amfibieëntrek vergemakkelijkt. Voor dit laatste werd bijkomend een amfibieëntunnel aangelegd langsheen de nieuwe weg (Kwaede Wielstraat) om de amfibieën naar de tunnels te geleiden en verkeersslachtoffers te beperken.

Om na te gaan of alle aangelegde infrastructuur ook daadwerkelijk werkt, is er vanuit de Provincie Antwerpen een eerste aanzet tot monitoring ondernomen. In het kader hiervan kreeg Sam Franquet i.k.v. zijn UA-opleiding, de kans om de aangelegde faunatunnels onder de loop te ne-

Figuur 3: Faunatunnel in Niel

men. Gedurende zijn stage bestond de taak erin om de verschillende faunatunnels te observeren door middel van verschillende inventarisatiemethodes. Het gebruik van cameravalen bleek het meest geschikt om te onderzoeken of de tunnels wel degelijk worden benut.

Zijn de tunnels een succes?

Uit de resultaten van de monitoring blijkt dat de meeste tunnels wel degelijk worden gebruikt, doch niet in dezelfde mate. Verschillende tunnels worden frequent bezocht door soorten zoals de huiskat, vos en steenmarter. Het feit dat de vos en de steenmarter gebruik maken van de tunnels is een positief signaal aan-

gezien deze dieren zeer vaak onder de wielen van voertuigen terechtkomen en hierdoor een sterke nood hebben aan zulke maatregelen.

De huiskat is natuurlijk geen inheemse soort maar ook zij wordt vaak slachtoffer van het verkeer. De baasjes van deze katten kunnen in ieder geval op beide oren slapen nu hun teergeliefde huisdier veiliger de weg kan oversteken.

Verder werden ook andere soorten als de bosmuis, de waterhoen en de waterral waargenomen in een tunnel die minder frequent wordt gebruikt door roofdieren. Tenslotte bleek van een tunnel helemaal géén gebruik te worden gemaakt. Dit komt omdat deze tunnel een bocht

maakt waardoor de dieren de uitgang aan de overkant niet kunnen zien en bijgevolg de tunnel niet zullen gebruiken.

In het geval van de amfibieën bleek op één tunnel na slechts zeer beperkt gebruik te worden gemaakt van de tunnels ondanks de nodige activiteit tijdens de amfibieëntrek. Dit komt allicht door de aanwezigheid van enkele infrastructuurele knelpunten in zowel de amfibieenwanden als de ingangen van de tunnels. Hopelijk zullen deze problemen in de nabije toekomst worden aangepakt om ook deze dieren te accommoderen en hen de kans te geven om zich succesvol voort te planten in het gebied.

Lowland Photo Festival (9 - 10 december) in Kinopolis (Antwerpen)

<http://www.landschapvzw.be/lowland-photo-festival-2017>

100% uniek, dat is het Lowland Photo Festival ten voeten uit! Het internationale natuurfotografiefestival van de Lage Landen is dit jaar al aan zijn vierde editie toe! Tijdens het weekend van 9 & 10 december strijken opnieuw duizenden natuurfotografen neer in Kinopolis Antwerpen om er te genieten van inspirerende lezingen van vermaarde natuurfotografen uit binnen- en buitenland, van de prachtige exposities natuurfotografie met honderden werken én van de grootse natuur- en fotografiebeurs boordevol demo's en workshops.

Op het programma staan beeldverhalen van o.m. Johan van der Wieren (NL), Floris Smeets (NL), Thierry Vanhuyse (BE), Carole Deschuymere (BE), Thomas Delahaye (FR), Neil Aldridge (GB/SA), Loes Belovics (NL), Marc Costermans (BE), Nico van

Kappel (NL), Mike Muizebelt (NL), Cindy Jeannon (FR), Hans Strand (SE), Theo Allofs (USA), ...

Foto: IJsvogel © Marc Costermans (BE)

Een dagticket voor het lezingenprogramma van het Lowland Photo Festival kost 42 euro per persoon voor (nieuwe) leden van Landschap vzw of 47 euro per persoon voor niet-leden. Wil je geen moment missen van het Lowland Photo Festival? Reserveer jouw weekendticket aan het voordeeltarief van 74 euro

per persoon voor (nieuwe) leden van Landschap vzw of 84 euro per persoon voor niet-leden.

Nog een uitstekende reden om het Lowland Photo-festival in Antwerpen te bezoeken. Het is ongetwijfeld de grootste natuurfotografiebeurs van de Lage Landen! Struinend over de beursvloer tref je er niet alleen alle grote fotografie- en optiekmerken, ook fotografiewinkels en natuurreisbureaus geven graag tekst en uitleg. De toegang tot de beurs kost 2 euro per persoon. Wie over een dag- of weekendticket voor het lezingenprogramma beschikt, brengt gratis een bezoek aan de beurs.

Meer info

Kinopolis Antwerpen
- Groenendaallaan 394 -
2030 Antwerpen; e-mail:
lowland@landschapvzw.be